

Franckesche Stiftungen zu Halle

Memoria Theologorum Wirtembergensium Resuscitata, h.e. Biographia Præcipvorvm Virorum, qui à tempore Reformationis usque ad hanc nostram ætatem ...

Accessit Elenchus Scriptorum tum editorum, tum in Manuscriptis latentium cum
Supplementis atque Indicibus necessariis

Quibus Historia Ecclesiastica Wirtembergiæ Et Montispeligiardi, Productis Diversorum
Theologorum Joh. Brentii, Val. Vannii, Martini Frechti, Ægidii Hunnii, Joh. Assumi, Andr.
Osiandri, &c. literis ...

Fischlin, Ludwig Melchior

Ulmæ, Anno M.DCC.X.

VD18 90845404

De Viris heterodoxis & Apostatis in Ducatu Wirtembergico.

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-216299

persona Christi & communicatione Idiomatum & ab Amelingo inter alia assertum fuit ; Christum etiam secundum divinitatem esse Patre minorem ; ad quam assertionem Theologi reliqui exhorruerunt & Chemnitius dixit : Audio hîc Arium loquentem. Etsi autem Amelingus dicta sua non suscepit defendenda , in reliquis tamen non cesserunt Anhaltini ; unde colloquium sine fructu est solutum. vid. Rechenb. l. p. 619. & Osiander p. 965. Ita nimirum plerumque ὁπῶν τε suberat apud eos , qui subscriptionem detestabant. Ceperunt etiam hinc inde novi errores veteribus superaddi , vel dudum sepulti resuscitari. Unde jam ineunte Seculo XVII. de formulæ Concordiæ ampliatione consilia nonnulli fuere agitata , à quibus hodiernum quidam feruntur haud alieni ; quæ num proficua vel olim fuissent , vel nunc futura ? prudentioribus disquirendum relinquimus , tamen si argumenta , quæ ante Seculum præcisè in contrarium movebantur , etiamnum strenuè militare existimemus. Tantum de F. Concordiæ , quam hætenus nemo ullius erroris potuit convincere , imò nonnulli , qui per aliquot annos in omnia alia abituri videbantur , nunc demùm editis scriptis honorificum ei testimonium perhibere occipiunt.

De Viris heterodoxis & Apostatis in Ducatu Wirtembergico.

Quam immane crimen sit deficere à veritate & ad superstitionem , falsumque cultum prolabi , aut
(L) 5 redire

redire, Autor Epistolæ ad Hebræos graviter monet cap. 6. Est autem eò gravius flagitium, si committatur à Doctore vel Ministro Verbi, quippe qui non se tantum præcipitem agit, verum etiam alios in eundem Labyrinthum errorum conjicere omnibus ingenii nervis contendit. Vocari in iis assolet heterodoxia, quæ honesto pietatis pallio plerumque circumponitur, nostrâ præsertim ætate, quâ orthodoxias vocabulum quamplurimis ludibrio est. Utinam vero peccati ejus magnitudinem secum pensarent altius, quibus orthodoxia nauseat. Facilis, nempe, & hic est

Descensus Averni

*Sed revocare gradum, superasque evadere ad
auras;*

Hoc opus, hic labor est.

Wirtembergiæ Ducatus pauca quidem, sed tamen memoratu digna nobis sistit exempla hominum, qui fidei & veritatis naufragium fecere. Præterimus Johannem Ferberum, Civem & Pistorem Backnangensem, ad Mahumedanam impietatem ingenti scelere prolapsum, cujus mentionem jamdum in Vitâ Steph. Gerlachii injecimus P. I. Pergimus vicissim ad eos, qui à religione Lutheranò-Evangēlica transferunt ad castra Pontificiorum, qualis Seculo XVI. fuit

MARTINUS ISENGREINIUS, Academiæ
Ingolstadiensi Cancellarius; patriâ Wirtem-
ber-

bergio
Viro n
gione
que st
latus
cum l
sis di
tām
tiam
ex V
muni
tis b
rifici
stem
Luth
ficiu
Balt
quor
inge
Bibl

dem
bus
trian
Lan
poc
Don
stris
tem
& f

bergicus, domo Stuttgardianus, Patre Consulari Viro natus circa Annum 545. aut 1550. Verâ religionem à teneris imbutus Tubingæ literarum artiumque studia profecutus est. In Bavariam deinceps delatus puriori doctrinæ nuncium misit, mundana cum Dema amplexus & ad Cancellarii Ingolstadiensis dignitatem evectus, ubi quamplurimis scriptis tam Latinis, quam Germanicis in doctorum notitiam pervenire laboravit; Cum primis purgatorium ex V. T. novis, uti existimabat, argumentis communire conatus est. (a) In materiâ tamen de meritis bonorum operum magis sobriè, quam alii Pontificii sensit; unde à M. Beckio non nunquam in testem veritatis producit. in dem Lutherthum vor Luthero. Reliqua de vitâ & morte illius è Pontificiis Biographis petenda sunt. Fratrem habuit D. Balthasarem Isengreinium Consistorii Stuttgardiani quondam Directorem, qui apostasiæ fratris jugiter ingemuit. Scripta passim recenset G. Draudius in Biblioth. Classica German.

Eodem Seculo Christophorus Zieglerus, itidem Stuttgardianus, ad Jesuitas sese contulit, quibus sanguinarium planè consilium ingratus erga patriam cuculus suggestit. Cum enim ad Jesuitas Landspargenses per Noribergensem quendam hypocritam scriberetur, Illustrissimam Principem ac Dominam, Ursulam Dorotheam, Illustrissimi Principis ac Domini Ludovici, Ducis Wirtembergici conjugem pientissimam, defunctam esse & spem etiam esse ipsum quoque Principem ob nimium

(a) *Chemnit. Consil. Triad. Exam. P. III. p. m. 208, edit. in 8, Francos.*

mium dolorem & luctum, quem ex conjugis carissimæ morte conceperit, mox eam subsecuturum, Zieglerus aiebat: Si hoc fieret, omnia nostra consilia & omnes vires conjungere vellemus, ut ditio-
ne istâ Dux Ferdinandus Oenipontanus potiretur. Quia autem id sine gladio & sanguine fieri non posset suavior essem, ut omnes Clerici & devoti, omnes Monachi & Canonici & quicunque per vires pos-
sent, concurrerent & uno impetu Wirtembergiam invaderent, resistentes contrucidarent & sic illorum templa & Scholas nostri inhabitarent. Scio, in-
quiens, aliâ ratione ipsos vinci & ad obedientiam redigi non posse. Nam Wirtembergenses in suâ reli-
gione sunt rigidiores & pertinaciores, quam ut promissis, vel minis, vel muneribus, vel scriptis, vel consiliis ad Romanæ Ecclesiæ subjectionem & obsequium pertrahi possint. (b)

Seculo XVII. MATHÆUS MÜLLERUS, Medicinæ Doctor & ejus in Academiâ Tubingensi Professor in hoc omnium infelicitissimus fuit, quod desertis Evangelicæ Religionis castris ad Pontificiam Ecclesiam transfugerit; teste D. Balthasaro Mezgero. (c) Secutus eum an fortè antegressus? maximo totius Ecclesiæ Lutheranae scandalo

CHRISTOPHORUS BESOLDUS, J.Ctus & Professor in Academia Tubingensi quondam celebris Tubingæ, Anno 1577. lucem hanc auspiciatus parentibus paternæ maternique generis spectatissimis.

(b) Vid. Eliæ Hasenmülleri Hist. Jesuit. pag. m. 127. seq.

(c) Orat. in Jubil. II. Acad. Tubing. p. m. 113.

tissimis. Anno 1610. Professor Academiæ primum inauguratus florere famâ cepit, tantosque tulit fructus, ut inde tota ferè Europa germina sua fertilissimè mutuârit. (d) Erat quippe Historicus & Jure Consultus tantus, ut eo Germaniâ ista quidem ætate superiorem neminem, pares admodum paucos haberet. Utinam verò constans mansisset in agnitâ veritate, nec tam fœdam nomini suo labem inuississet, quæ nunc omnem ejus gloriam penitus obscuravit. Anno enim 1635. cum post celebrem illam Protestantium apud Nerolingam cladem omnes eorum vires cecidisse, deque Lutheranâ religione conclamaram esse crederet, Evangelicorum communione missâ, Papicolarum Ecclesiæ sese adjunxit, & Professionem Juris in Academiâ Ingolstadiensi obtinuit. Postmodum Romanus Imperator illum Viennam, & Pontifex in Academiam Bononiensem oblatis 4000. ducatorum invitavit, promissâ insuper peculiari diplomate Præpositurâ Stuttgardianâ. Antequam verò se illuc conferre posset, haud dubiè non sine morsibus conscientiæ, cum alterâ vice repperet: *Sterben ist ein hartes Kraut* / ad summæ justitiæ tribunal justo Dei judicio advocatus est. d. 15. Sept. An. 1638. ætatis 61. funebri Oratione laudatus à D. Arnoldo Rath / Professore Bavoro, quam Synopsi Besoldianæ annexam vide cum Catalogo scriptorum. Fuit aliàs, etiam nostrorum testimonio, vir inculpatæ vitæ, sed religionis, ut Libertinorum mos est, semper quasi mediæ, unde jam Anno 1627. propter editum Vanitatis mundanæ speculum in concione publicâ notatus fuisse perhibetur à paren-

(d) *A. Rath. in Orat. parent. p. 11.*

à parentatore. Defectionem suam libello Motivo-
rum incrustare conatus est, quæ D. Tobias Wagne-
rus, t. t. Evangelici Ministerii Eßlingensis senior
refutavit sub titulo: *Evangelische Censur und
gründliche Widerlegung der vermeynten er-
heblichen Motiven / warum D. Christoph Bes-
sold 2c. D. Wagneri Examen Elench. Atheism. Spec-
cul. p. 83. seqq. & Caroli Memor. T. I. p. 854. seq.
& p. 868.* Sunt qui causam apostasias in Theolo-
gum nostratem, D. Lucam Osiandrum, Juniorem,
ejusque libellum contra B. Arndium devolutam ve-
lint. (c) Enimvero si consideremus, quæ Paren-
tator Pontificius loc. cit. pag. 37. refert: Besoldum,
nempe, jam Anno 1630. Heilbrunnæ Kal. Augusti
coram Wolffgango Hægnero, ordinis fratrum Mi-
norum strictioris observantiæ, Provinciæ Alemanni-
cæ Ministro Provinciali, præmissâ generali totius vi-
tæ expiatione & exomologesi imò uti Arnoldus
Rath p. 19. ait cum publicâ erroris (veritatis Evan-
gelicæ,) execratione pontificiam religionem profes-
sum esse, coram testibus legitimis ad præscriptum
SS. Concilii Tridentini. Utique insignem hypocri-
tam & illusorem turpissimum fuisse oportet, qui per
integrum adhuc quadriennium Lutheranorum sacris
interesse non dubitavit. Quæ hypocrisis, longè alias,
easque probè conditas defectionis causas subfuisse,
non obscuro argumento est. Excepta quædam ex
ore illius vox est, patriæ suæ multorum annorum
spatio exitium parâsse, demonstrans, quod ipsum &
Documenta Monasteriorum ab eo in lucem edita &

(c) D. Spener / *Hist. Piet. p. m. 29.* Arnolds Râßer,
Hist. P. II. p. 479.

perq
sper
aure
zoph
omn
quæ
dum
quis
scelu
fueri

Eccle
asper
apud
quan
Nec
defec
rape
rent
riam
ficiæ
elen
mor
egre
verte
fsere
tini
Geo
pulu
J. U
Papa
tria

perquam acerbis animadversionibus passim inter-
persa luculenter comprobant. Ne dicamus, quod
auream crucifixi effigiem magni pretii secum ex ga-
zophylacio Academico abstulisse feratur. Quæ
omnia cum præsumtâ pietate & tenerâ conscientiâ,
quæ B. Arndii refutatione scandalizari potuisset, ne-
dum ad apostasiam impelli, non conveniunt. Quis-
quis igitur patriæ proditoris & Apostatæ foedissimi
scelus tam frivolis excusationibus emollire conatus
fuerit, æthiopem dealbaverit.

Interea manifestum est istius farinæ homines
Ecclesiæ, quâ exeunt, geminam plerumque infamiam
aspergere tum apud eos, ad quos transeunt, tum
apud ipsius religionis veræ socios, qui sinisterius
quandoque de causis mutationum judicare solent.
Nec substituit intra calumnias & suspiciones distortas
defectionis Besoldianæ fructus, quin diversos secum
raperet in ejusdem perfidiæ barathrum, cum si pa-
rentatoribus fides, non tantum filiam relictam Ma-
riam Dorotheam octavum annum agentem, Ponti-
ficiæ Ecclesiæ immolârit, verum etiam uxorem, ha-
ctenus in veritate constantem, ad defectionem etiam
moribundus sollicitaverit. Et jam ante suum è patriâ
egressum, multos studiosos, æterno ipsorum malo, per-
verterit. Sequaces quippe vestigia Besoldi infelicitis pre-
fêre J. Oexlinus, Archi-Episcopi & Electoris Mogun-
tini Consiliarius factus, qui antea erat Wirtembergicus.
Georgius Ludovicus Lindespührius, Besoldi disci-
pulus; qui morienti adfuit, & Joh. Jac. Speidelius,
J. U. Licentiatus, omnes à patriâ & verâ fide ad
Papæam religionem transeuntes, & consilia, quæ pa-
triæ debebant salutem, in ejus perniciem conferentes.

Sed

Sed & Isaacus Volmarus, Cæsareæ Majestatis ad pacificationem Osnabrugo - Monasterienlem Legatus & Plenipotentarius è Wirtembergico Ducatu oriundus, Pontificiorum sacris initiatus malam Principi & Patriæ gratiam rependere annisus est; ut verum maneret proverbium: Omnis Apostata est persecutor sui ordinis. (addo & patriæ) vide Samuel Pufendorffs. *Schwedisch und Deutsche Kriegs-Geschichte*. Libr. XVIII. §. 133. p. m. 173.

E Theologiæ studiosorum cœtu M. Johannes Kircherus, pulcherrima in principio de se factâ spe, suis Ephoris atque ordinibus Academicis pergratus, postea casu aliquo purioris vitæ vestigia prætergressus & in angustias constituendæ fortunæ actus; porro consiliis non ex myrothecio veræ poenitentiae depromtis ad sananda mentis statusque sui vulnera usus; denique ad castra migravit, ubi contra gloriam Salvatoris militatur & miserè subversus est, ex Lutherano Pontificius factus Anno 1639. cum univversus Ducatus de sui Principis reditu ad discutiendas tempestates sibimet gratularetur ipse in Hungariam abiit militaturus non contra Turcam, sed Christum, Eum in viam revocare satagit D. Dorschæus, Argentinenſis Ecclesiæ lumen, edito hunc in finem Kirchero Devio, s. Hodegetico Catholico & Principi Eberh. III. dedicato, vid. Caroli Memor. Tom. I. pag. 942.

Anno 1659. Timotheus Laubenberger, Philippi Laubenbergeri Ecclesiastis Reutlingensis filius, & in Ducatu Wirtembergico Diaconus Mezingensis, eodem infanxiæ percitus cæstro ad Papæos transiit, sy-cophanta deinceps nugacissimus, impudentissimus

gna-

gnavi
am
para
titul
thol
thera
refut
libro
thor.
nis L
fessio
mitti
jand
Dat
cessio
gran
p. m.

qui A
rat,
Theo
creat
de vi
latus
demi
ligion
rius,
vus,
Tom
I
cipiis
eject

gnavusque Vetteri & Pistorii ex Societate Lojolitica æmulus, Electoris & Archi-Episcopi Moguntini parastus, qui scriptum rhapsodicum publicavit sub titulo: *Rohl, schwarzes Lutherthum und Catholisches Papstthum* / quo totum denigrare Lutheranismum & Papatum dealbare frustra laboravit, refutatus à Zacharia Hogelio, Pastore Erfurtenſi, libro, quem Papatum Diabolicum inscripsit Author. Paulò tamen post Laubenbergerus religionis Lutheranae & Romanensis Unionem è sola Confessione Augustanae ejusque conciliatione in ipsis Comitibus peracta colloquio tanquam instrumento pacis jamdum conciliatam jaclabat, in *Catholischem Dancke dir Gt* / proptereaque cum nullà necessitate vel justà causâ interrupta fuerit, redintegrandam urgebat &c. vid. Caroli Memor. Tom. II. p. m. 212. 218. seq.

Tandem Anno 1673. Antonius Winterus, qui Anno 1663. ex Academia Heibolensia advenerat, Stuttgartiæ clementer exceptus & Professor Theologiae Supernumerarius cum honesto salario creatus; desertâ, quam apud nos duxerat, uxore de vitâ impuriore à B. Wagnero haud semel interpellatus, ad vomitum rediit, missis ad Senatum Academicum literis, quibus sese amplexum nostrae religionis tantum simulâsse professus est impostor verius, quam apostata, de quo dici possit: Bis corvus, ter pica fuit, ter fune ligatus. conf. Caroli Tom. II. p. 299.

Jungimus hisce reliquos Viros heterodoxis principis imbutos, eaque de causâ Wirtembergiæ finibus ejectos. Talis erat Thomas Nao-Georgus, (Teutonice

(M)

mice

nice Kirchbaum, aliis Kirchmayer, (a) quem Martino Clessio in Officio Pastoris ad D. Leonhardum Stuttgartiæ successisse P. I. diximus; Is Straubingæ in Bavariâ Anno 1511. natus, Sulzæ in Thuringiâ primum, deinde Calensis ad Salam oppidi Pastor fuit; ubi libellum de prædestinatione circa Annum 1536. scripsit, quem Lutherus & Philippus Melancthon non probaverunt, quia in eo de prædestinatione periculose locutus fuerat, ac statuerat, ab electis non amitti Spiritum Sanctum etsi in manifesta crimina incidant. (b) Anno 1546. inter ipsum & Casparem Aquilam Superintendentem Salfeldensem dissidium ortum est, quod hunc exitum habuit, ut Naogeorgus Vinariam ad Consistorium Ecclesiasticum citatus, ex provinciâ, quod imperata facere nollet, & coercitionem metueret, sese subduxerit. Opinionem suam de electione & amissione fidei, quam deferere videbatur, non solum renovavit, verum & in articulo de Sacra Coenâ Zwinglii Sententiæ accedere visus est. Ab hac quidem accusatione, cum d. 28. Aug. Vinariæ in Consistorio responderet, ut-eunque se purgavit, quæ docuisset, non Saxonica, sed Pontificiæ transubstantiationis sententiæ, opposuisse se dicens: Sed de alterâ quæstione; an electi Spiritum Sanctum & fidem amittere possint? subtilius respondit. (c) Nao-Georgus igitur desertâ priore statione in Wirtembergiam venit, (Theologiam enim didicerat Tubingæ,) ubi Stuttgartiam in ministerium adlectus, sed tempore Carolini edicti ejectus,

(a) Job, Molleri Homonymoscopia p. m. 833.

(b) Seckend. Luther. P. III. p. m. 135.

(c) Seckendorff, l. 6. p. 665.

eject
Stutt
Mar
Leon
opini
Palat
loch
ad pl
conc
tant
B. de
câ sta
ex H
Luth
tabur
nold.

De di
De or
Satyr
Satyr
Comm
Exeg
pri
De
66
Crov
Jo

(d)

ejectus, Basileam sese recepit, donec Anno 1549. Stuttgardiam ad priorem stationem rediret; ubi Martino Clessio Anno 1552. in Pastoratu ad D. Leonhardum successit, cum verò & ibi Calvinianam opinionem tandem proderet, ab officio remotus in Palatinatum concessit, & Pastor in Oppido Wisenloch factus est; Ubi d. 29. Decembr. Anno 1563. ad plures abiit, ætatis 52. (d) Erat Vir doctus, sed concitatoris Ingenii; poëta etiam, ut libri qui extant, fidem faciunt, non spernendus; teste illustri B. de Seckendorff, qui tamen eum in Wirtembergicâ statione muneribus Ecclesiasticis probè functum ex Henrico Pantaleone tradit, adeoque in doctrinâ Lutherano-Evangelicâ perseverâsse, tamen hæsitabundus, existimavit. vid. Seck. p. 665. conf. Arnold. &. Hist. Tom. II. p. 373.

Scripta.

De dissidiis componendis, in 8.

De ortu sedis Pontificum; sub nomine Th. Kirchbaur.

Satyra in Catalogum Hæreticum Romæ editum.

Satyra in Johannem de la Casa.

Commentarius in Jeremiam, Stuttgartiæ, 1618.

Exegesis in Johannem, quam edere constituerat, superprimendam censuerunt B. Lutherus & Melancthon.

De scriptis potest conferri Simler. Biblioth. p. 662. 664.

Crovei Elenchus Interpp. Script. pag. 334. apud Joh. Mollerum l. cit.

(M) 2

Ex

(d) Vid. Cruf. Annal. Suev. Part. III. p. m. 721.